

Agenda – Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol

---

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 – y Senedd	Sarah Beasley
Dyddiad: Dydd Iau, 24 Medi 2015	Clerc y Pwyllgor
Amser: 09.00	0300 200 6565
	SeneddCCLLL@Cynulliad.Cymru

Cyfarfod preifat cyn y prif gyfarfod (09.00 – 09.15)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau a dirprwyon

2 Ymchwiliad Etifeddiaeth: Prif Weinidog Cymru

(09.15 – 10.15)

(Tudalennau 1 – 24)

Y Gwir Anrhydeddus Carwyn Jones AC, Prif Weinidog Cymru

Bethan Webb, Dirprwy Gyfarwyddwr, Yr Iaith Gymraeg, Llywodraeth Cymru

Awen Penri, Pennaeth y Gangen Datblygu Cymraeg mewn Addysg, Llywodraeth

Cymru

Egwyl (10.15 – 10.30)

3 Ymchwiliad Etifeddiaeth: Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi a'r Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth

(10.30 – 11.45)

(Tudalennau 25 – 48)

Lesley Griffiths AC, y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi

John Howells, Cyfarwyddwr, Tai ac Adfywio, Llywodraeth Cymru

Amelia John, Dirprwy Gyfarwyddwr, Dyfodol Tecach, Llywodraeth Cymru

Jane Hutt AC, y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

Jeff Andrews, Cynghorydd Polisi Arbennigol, Llywodraeth Cymru

Jo Salway, Dirprwy Gyfarwyddwr, Cyllidebu Strategol, Llywodraeth Cymru

4 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer eitem 5

5 Ymchwiliad Etifeddiaeth: Prif Weinidog Cymru, y Gweinidog dros Gymunedau a Threchu Tlodi a'r Gweinidog dros Gyllid a Busnes y Llywodraeth – ystyried tystiolaeth

(11.45 – 12.00)

Egwyl (12.00 – 12.45)

6 Ymchwiliad Etifeddiaeth: Y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus

(12.45 – 14.00)

(Tudalennau 49 – 62)

Leighton Andrews AC, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus

Owain Lloyd, Dirprwy Gyfarwyddwr, Diwygio Llywodraeth Leol, Llywodraeth Cymru

Bon Westcott, Dirprwy Bennaeth Diogelwch Cymunedol, Llywodraeth Cymru

7 Papurau i'w nodi

8 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

9 Ymchwiliad Etifeddiaeth: Y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus – ystyried tystiolaeth

(14.00 – 14.05)

10 Ymchwiliad i Adolygiad Siarter y BBC – ystyried y papur cwmpasu

(14.05 – 14.20)

(Tudalennau 63 – 65)

11 Bil Amgylchedd Hanesyddol (Cymru): trafod yr adroddiad drafft
(14.20 – 15.00)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Papur ar gyfer Sesiwn Dystiolaeth y Gymraeg – y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol

Mewn llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor ar 2 Gorffennaf, a oedd yn fy ngwahodd i gyfarfod y Pwyllgor yn rhydd yr hydref i drafod fy nghyfrifoldebau dros y Gymraeg, gofynnwyd imi ddarparu papur ymlaen llaw mewn perthynas ag:

- Adroddiad Blynyddol Comisiynydd y Gymraeg
- yr wybodaeth ddiweddaraf am yr hyn a gyflawnwyd hyd yma yn ystod blwyddyn gyntaf strategaeth Bwrw Mlaen
- yr wybodaeth ddiweddaraf am roi Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ar waith, gan gynnwys y broses o gyflwyno'r safonau
- manylion am y modd y mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu bwrw ymlaen â materion yn ymwneud â'r Gymraeg wrth roi adolygiad Donaldson ar waith.

Isod, trafodir y materion hyn yn eu trefn.

Adroddiad Blynyddol 2014-15 Comisiynydd y Gymraeg

Rwy'n nodi cynnwys adroddiad blynyddol diweddaraf Comisiynydd Gymraeg. Roedd hon yn flwyddyn hynod bwysig i'r Comisiynydd wrth i Reoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015 gael eu pasio ar lawr y Senedd, gan olygu y gall y Comisiynydd bellach fynd ati o ddifrif i arfer ei swyddogaethau rheoleiddio a gorfodi mewn perthynas â Gweinidogion Cymru, Awdurdodau Lleol a Pharciau Cenedlaethol. Mae'r camau a gymerwyd ganddi wrth ddefnyddio'i phwerau statudol mewn ymateb i gwynion gan y cyhoedd yn dangos mor bwysig yw ei rôl yn sicrhau na chaiff y Gymraeg ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Rwyf hefyd yn nodi'r hyn a gyflawnwyd gan y Comisiynydd wrth hybu'r Gymraeg ymhlith busnesau a'r trydydd sector, a chadw trosolwg o feysydd hollbwysig megis y proffesiwn cyfieithu, geiriadura a safoni'r iaith.

Blwyddyn gyntaf *Bwrw Mlaen*

Am wybodaeth fanwl ynghylch yr hyn a gyflawnwyd ers cyhoeddi datganiad polisi Bwrw Mlaen ym mis Awst 2014, trowch at yr atodiad ar ddiwedd y ddogfen hon.

Mae'r prif gyflawniadau yn cynnwys:

Pennod 1 – Y Gymraeg a'r Economi

- Mae Busnes Cymru wedi bod yn bwynt cyswllt cyntaf ar gyfer busnesau, ac wedi dechrau buddsoddi'r £400,000 a glustnodwyd ar gyfer yr economi.

- Cynhaliwyd ymchwil i ddefnydd busnesau o sianeli Cymraeg, gan gynyddu ein gweithgarwch marchnata a chyfathrebu er mwyn gwella'r ymwybyddiaeth o wasanaethau Cymraeg. Roedd hyn yn cynnwys cyfres o ddirgwyddiadau Cymraeg: Brand Busnes.
- Rydym wedi cynnal gweithdai ledled Ardal Twf Dyffryn Teifi i drafod rôl y Gymraeg mewn busnes.
- Rydym wedi trafod â nifer o sefydliadau cenedlaethol a rhyngwladol y gwaith o ddatblygu cynnwys a meddalwedd ddigidol.
- Lansiodd gwefan Cymraeg – Byw Dysgu Mwynhau fel siop-un-stop i hwyluso ac annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg.

Pennod 2 – Gwell cynllunio strategol ar gyfer y Gymraeg

- Buddsoddwyd cyllid cyfalaf gwerth dros £2.25 miliwn i ddatblygu 10 o Ganolfannau a Gofodau Dysgu Cymraeg.
- Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 yn cynnwys 'y Gymraeg sy'n ffynnu' ymhlith y saith nod llesiant cenedlaethol.
- Mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau wedi cymeradwyo Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg diwygiedig pob awdurdod lleol.
- Cyhoeddodd y Gweinidog Addysg a Sgiliau adroddiad blynyddol ar y Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg yn nodi'r cynnydd a wnaed yn ystod 2014-15 ar 17 Gorffennaf.
- Derbyniodd Deddf Cynllunio (Cymru) 2015 gydsyniad brenhinol ar 6 Gorffennaf, sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ystyried effaith cynlluniau datblygu lleol ar y defnydd o'r Gymraeg.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i brif-ffrydio'r Gymraeg, gan sicrhau ei bod yn ystyriaeth ganolog wrth ddatblygu ac adolygu polisïau, er mwyn paratoi at weithredu'r safonau.
- Rydym wedi rhoi cyngor ac arweiniad i helpu awdurdodau lleol i hybu'r Gymraeg e.e. helpu Cyngor Sir Powys gyda'r broses i sefydlu gweithgor ar y Gymraeg.

Pennod 3 – Defnyddio'r Gymraeg yn y gymuned

- Cyhoeddwyd buddsoddiad ychwanegol gwerth £1.2 miliwn dros ddwy flynedd. Roedd hyn yn cynnwys £750,000 i ddatblygu gwaith y Mentrau Iaith, ac er mwyn cryfhau eu strwythurau cenedlaethol a hyfforddi staff.

- Dyrannwyd cyllid ychwanegol i Mentrau Iaith Cymru i'w galluogi i gefnogi'r rhwydwaith o Fentrau Iaith.
- Dyrannodd Llywodraeth Cymru gyfanswm o £3.61 miliwn i 34 o sefydliadau drwy gynllun grant Hyrwyddo'r Gymraeg er mwyn hyrwyddo gweithgareddau Cymraeg yn y gymuned, a bron i £300,000 pellach drwy gronfa grant Bwrw Mlaen i hybu arloesi.
- Ariannwyd ystod o sefydliadau, gan gynnwys y Mentrau Iaith, Urdd Gobaith Cymru, Eisteddfod Genedlaethol Cymru, a'r Clybiau Ffermwyr Ifanc, i ddarparu amrywiaeth o weithgareddau ar gyfer **plant a phobl ifanc** yn y gymuned.
- Bu Trywydd yn treialu hyfforddiant ar gyfer gweithwyr ieuenctid ac yn datblygu pecyn offer.
- Yn yr Eisteddfod Genedlaethol cyhoeddwyd ein bod yn rhoi £220,000 i ymestyn y Siarter Iaith Gymraeg ar draws ysgolion y Gogledd yn ystod 2015-16.
- Aethpwyd ati yn ystod 2014-15 i weithredu prif argymhelliad adroddiad y Grŵp Adolygu Cymraeg i Oedolion, sef sefydlu Endid Cenedlaethol i fod yn gyfrifol am ddatblygu'r maes yn strategol ar lefel genedlaethol. Ar 12 Mai 2015, cyhoeddwyd y bydd yr Endid yn cael ei sefydlu o fewn Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.
- Yn dilyn cyhoeddi adroddiad yr Athro Donaldson ar y cwricwlwm a threfniadau asesu yng Nghymru, byddwn yn mynd ati, mewn ymgynghoriad â'r sector addysg, i newid y drefn o ddysgu ac addysgu Cymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg. Ceir mwy o fanylion am y camau nesaf isod.

Pennod 4 – Newid ymddygiad ieithyddol

- Lansiodd brand newydd **Y Llais** er mwyn atgyfnerthu'r neges bod yna gyfleoedd i ddefnyddio'r iaith ym mhob agwedd ar ein bywydau.
- Lansiodd ymgyrch newid ymddygiad **Y Pethau Bychain**, sy'n canolbwyntio ar gyflwyno'r Gymraeg fel cyfres o bethau hawdd eu cyflawni.
- Lansiodd gwefan newydd **Cymraeg – Byw Dysgu Mwynhau** ym mis Mawrth 2015.

Mesur y Gymraeg

I baratoi ar gyfer gweithredu'r drefn safonau newydd, mae'r gwaith o sefydlu Tribiwnlys y Gymraeg wedi'i gwblhau. Mae Keith Bush CF wedi cael ei

benodi'n Lywydd, a 4 arall wedi'u penodi fel aelodau'r Tribiwnlys: Nicola Jones (aelod cyfreithiol); Isata Kanneh (aelod lleyg); Sara Peacock (aelod lleyg); and Sara Williams (aelod lleyg).

Mae'r Mesur hefyd yn gwneud darpariaethau i ddarparu Panel Cyngori i Gomisiynydd y Gymraeg. Mae tri aelod wedi cael eu penodi i'r panel i wasanaethau am gyfnod o dair blynedd o 1 Ebrill 2015 – 31 Mawrth 2018. Y tri aelod newydd yw Nick Speed, Heledd Iago and Meinir Davies.

Safonau'r Gymraeg

Gweinidogion Cymru sy'n gyfrifol am baratoi Rheoliadau i wneud safonau'r Gymraeg yn benodol gymwys i sefydliadau. Mae safonau'n cael eu paratoi i:

- wella'r gwasanaethau Cymraeg y gall siaradwyr Cymraeg eu disgwyl gan sefydliadau
- annog pobl i ddefnyddio gwasanaethau Cymraeg yn fwy
- ei gwneud yn glir i sefydliadau'r hyn y mae angen iddynt ei wneud o ran y Gymraeg
- sicrhau cysondeb priodol o ran y dyletswyddau a roddir ar gyrff sydd yn yr un sectorau a'r un ardaloedd daearyddol.

Yn unol â Mesur y Gymraeg, mae safonau yn perthyn i'r categorïau canlynol:

- **Safonau cyflenwi gwasanaethau** - bydd y rhain yn cael eu gosod mewn perthynas â hybu neu hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg, neu i sicrhau na chaiff ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth ddarparu gwasanaethau.
- **Safonau llunio polisi** - bydd y rhain yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau ystyried effaith (p'un ai yn effaith positif neu'n effaith andwyol) eu penderfyniadau polisi ar allu pobl i ddefnyddio'r iaith ac ar yr egwyddor o beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- **Safonau gweithredu** - bydd y rhain yn delio â'r defnydd o'r Gymraeg o fewn sefydliadau.
- **Safonau hybu** - bydd y rhain yn rhoi dyletswydd ar sefydliadau i fabwysiadu strategaeth yn amlinellu sut maent yn bwriadu hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn ehangach.
- **Safonau cadw cofnodion** - bydd y rhain yn ei gwneud yn ofynnol cadw cofnodion am rai o'r safonau eraill, ac am unrhyw gwynion a dderbynnir gan sefydliad. Bydd y cofnodion hyn yn helpu'r Comisiynydd i sicrhau bod sefydliad yn cydymffurfio â'r safonau.

Cymeradwywyd Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 1) 2015 gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 24 Mawrth 2015 a ddaethpwyd i rym ar 31 Mawrth 2015. Mae'r Rheoliadau yn galluogi'r Comisiynydd i osod safonau ar Weinidogion Cymru, Awdurdodau Lleol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol.

Mae'r Comisiynydd wedi dechrau'r broses o osod safonau at y sefydliadau hyn. Mae hi wedi ymgynghori gyda'r cyrff ar hysbysiadau cydymffurfio drafft, ac wedi nodi bwriad i osod hysbysiadau cydymffurfio terfynol yn Medi 2015. Bydd rhaid i sefydliadau gydymffurfio â safonau o ddyddiad wedi pennu gan y Comisiynydd yn yr hysbysiad cydymffurfio, ond bydd rhaid i o leiaf 6 mis fynd heibio rhwng derbyn yr hysbysiad a gorfod cydymffurfio.

Fe orffennodd y Comisiynydd ei hail ymchwiliad ar 6 Chwefror 2015, a cyflwynwyd casgliadau i Weinidogion Cymru yn Mai 2015. Roedd yr ail ymchwiliad yn cynnwys 119 sefydliad o amryw o sectorau. Roedd yn cynnwys sefydliadau sy'n cynnig gwasanaethau yn y meysydd iechyd, addysg, gwasanaethau brys, atyniadau ymwelwyr, Tribiwnlysoedd Cymru, a darlledu. Yn unol â Mesur y Gymraeg, rwyf yn y broses o rhoi sylw dyladwy i gasgliadau'r Comisiynydd. Byddaf yn cyhoeddi ymateb llawn i'w ymchwiliad yn yr hydref o 2015. Bydd hwn yn cynnwys amserlen ar gyfer paratoi Rheoliadau i wneud safonau yn benodol gymwys i sefydliadu yn yr ail ymchwiliad.

Fe ddaeth trydydd ymchwiliad y Comisiynydd, i 64 o gyrff, i ben ar 18 Awst 2015. Roedd y sefydliadau yn cynnwys rhai Adrannau Llywodraethol, darparwyr tai cymdeithasol, cwmnïau dwr, a'r Post Brenhinol a'r Swyddfa Bost. Rwy'n disgwyl derbyn casgliadau'r Comisiynydd mewn perthynas a'r ymchwiliad hwn yn mis Hydref 2015.

Rhoi Adolygiad Donaldson ar waith.

Ym mis Mawrth 2014, penododd y Gweinidog Addysg a Sgiliau yr Athro Graham Donaldson i ymgymryd ag adolygiad cynhwysfawr o drefniadau cwricwlwm ac asesu yng Nghymru. Cyhoeddwyd adroddiad yr Athro Donaldson, 'Dyfodol Llwyddiannus' gan Lywodraeth Cymru ar 25 Chwefror 2015. Ar 30 Mehefin derbyniodd y Gweinidog Addysg a Sgiliau yr holl argymhellion yn yr adroddiad.

Nododd yr Athro Donaldson 4 diben y cwricwlwm a'r nodweddion allweddol sy'n gosod y sylfeini ar gyfer ein plant a phobl ifanc i fod yn:

- ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes
- cyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae eu rhan yn llawn yn eu bywyd a'u gwaith
- dinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd
- unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas.

Y Gymraeg

Wrth gynnal ei adolygiad annibynnol, ystyriodd yr Athro Donaldson adroddiadau nifer o adolygiadau annibynnol a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru, roedd hyn yn cynnwys yr Adolygiad o Gymraeg ail iaith yng Nghyfnodau Allweddol 3 a 4, dan gadeiryddiaeth yr Athro Sioned Davies. Mae

casgliadau'r Athro Donaldson yn cael eu hadlewyrchu yn ei adroddiad, ac yn cynnwys argymhellion ar y Gymraeg yn y cwricwlwm. Mae'r Athro Donaldson yn awgrymu bod angen gwella perthnasedd ac ansawdd addysgu a dysgu'r Gymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg, mae'n cynnig mwy o ffocws ar allu plant a phobl ifanc i gyfathrebu'n hyderus yn y Gymraeg mewn sefyllfaoedd bob dydd, gyda phwyslais ar ddefnydd cynyddol yn y gweithle.

Mae un o'r chwe egwyddor yn ein cynllun gwella addysg ar gyfer dysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru, 'Cymwys am Oes', yn amlinellu ein hymrwymiad i adeiladu "Hyder a balchder yng Nghymru fel cenedl ddwyieithog sydd â'r cryfder a'r hunanhyder i feithrin y ddwy iaith." Polisi Llywodraeth Cymru yw bod yr iaith Gymraeg yn cael lle pendant yn y cwricwlwm ym mhob ysgol ar gyfer plant a phobl ifanc 3-16 oed.

Nid oes unrhyw gynlluniau i newid y sefyllfa hon. Fodd bynnag, mae angen mynd i'r afael ag ystod o heriau sylweddol wrth addysgu a dysgu Cymraeg fel ail iaith mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yng Nghymru. Rwy'n croesawu argymhellion yr Athro Donaldson yn hyn o beth.

Ysgolion Arloesi

Fel rhan o bartneriaeth Cymru-gyfan, bydd ysgolion ac ymarferwyr, yn ogystal â rhanddeiliaid allweddol eraill, yn arwain dyluniad a datblygiad ein cwricwlwm newydd. Mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau wedi gwahodd ein consortia addysg rhanbarthol i weithio gyda'u ysgolion ar draws Cymru - cynradd, uwchradd, arbennig - i wneud cais i fod yn Ysgolion Arloesi. Ysgolion Arloesi fydd yn helpu i lunio manylion y cwricwlwm newydd cynhwysol.

Mae Ysgolion Arloesi yn cynrychioli cyfle allweddol bwysig a chyffrous iawn i fod yn rhan o dîm a fydd yn chwarae rôl allweddol o ran sicrhau dysgu gwell a safonau uwch ar gyfer ein holl blant a phobl ifanc ac yn y pen draw ar gyfer Cymru ei hun.

Amserlen

Mae'r Adran Addysg a Sgiliau wrthi'n datblygu cynllun a fydd yn amlinellu sut bydd argymhellion yr Athro Donaldson yn cael eu gweithredu. Bydd y cynllun yn cael ei gyhoeddi yn yr hydref.

ATODIAD: Yr hyn a gyflawnwyd hyd yma yn ystod blwyddyn gyntaf Bwrw Mlaen

Pennod 1 – Y Gymraeg a'r Economi

Mae **Busnes Cymru** wedi bod yn bwynt cyswllt cyntaf ar gyfer busnesau, gan ddarparu gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth drwy amryw sianeli. Ymhellach, dechreuwyd buddsoddi'r £400,000 a glustnodwyd ar gyfer yr economi yn *Bwrw Mlaen* ar brosiectau penodol sydd wedi arwain at ragor o weithgarwch Cymraeg drwy ein sianeli busnes. Rydym hefyd wedi manteisio ar ddigwyddiadau rhyngwladol fel uwchgynhadledd NATO a Chynhadledd Fuddsoddi DU Cymru, ac ar Faes Awyr Caerdydd fel porth i weddill Cymru, er mwyn marchnata'r Gymraeg fel iaith fusnes.

Rydym wedi cynnal **ymchwil cychwynnol** i ganfod pam nad yw busnesau'n gwneud defnydd llawn o sianeli Cymraeg, a sut i annog rhagor o ddefnydd ohonynt, ac wedi cynyddu ein gweithgarwch **marchnata a chyfathrebu** er mwyn gwella'r ymwybyddiaeth o wasanaethau Cymraeg ac arferion da. Mae hyn yn cynnwys ymgyrchoedd yn Golwg, y Papurau Bro, gorsafoedd radio cenedlaethol, a bwletinau tywydd S4C, ac wedi arwain at ragor o ddefnydd o wasanaethau Cymraeg Busnes Cymru.

Rydym hefyd wedi cynnal cyfres o ddigwyddiadau **Cymraeg: Brand Busnes** yng Nghaerdydd, Caernarfon, Aberystwyth a Llanelli, a bu swyddogion isadran y Gymraeg yn cydweithio'n agos â swyddogion Adran yr Economi a Thwristiaeth er mwyn prif-ffrydio'r Gymraeg ar draws gwasanaethau'r Llywodraeth.

Bu swyddogion hefyd yn parhau i gynnal trosolwg o ddatblygiadau'r Ynys Ynni ar Ynys Môn. Yn ogystal â gweithio ar draws adrannau Llywodraeth Cymru a chyda Cyngorau Sir Ynys Môn a Gwynedd, rydym yn aelodau o fyrddau gwaith Horizon, sy'n ystyried effaith ieithyddol y datblygiad, yn ogystal â'r grŵp Sgiliau a Chyflogaeth.

Ac mewn perthynas ag **Ardal Twf Dyffryn Teifi**, yn dilyn adroddiad y Grŵp Tasg a Gorffen, dros yr haf a'r hydref rydym yn cynnal gweithdai ledled yr ardal honno i drafod rôl y Gymraeg mewn Busnes a sut all gryfhau'r brand busnes. Bydd canlyniadau'r gweithdai hyn yn llywio prosiectau'r dyfodol yn y maes, gan gynnwys nodi bylchau yn y ddarpariaeth a'r ymchwil presennol.

Rydym wedi cymryd camau i hyrwyddo **gwerth y Gymraeg fel sgil yn y gweithle**, yn dilyn ymlaen o'r adroddiad *Anghenion o ran sgiliau Cymraeg mewn wyth sector* a gyhoeddwyd ym mis Ebrill 2014. Mae'r ymchwil hwn wedi darparu tystiolaeth i ganiatáu i raglenni a phrosiectau datblygu sgiliau dargedu'r sectorau a'r ardaloedd lle mae'r galw mwyaf am sgiliau Cymraeg.

Mae'r Partneriaid Sgiliau Rhanbarthol wedi defnyddio canlyniadau'r arolwg yn eu strategaethau sgiliau lleol, a bydd hyn yn datblygu ymhellach yn ystod y flwyddyn nesaf, gan lywio rhaglenni a pholisïau sgiliau at y dyfodol.

O ran **cynnwys a meddalwedd ddigidol**, rydym wedi trafod â nifer o sefydliadau i hwyluso'r gwaith o ddatblygu adnoddau newydd. Mae'r rhain yn amrywio o brifysgolion i unigolion a chwmnïau masnachol amlwg yn y maes e.e. Twitter a Nuance.

Eleni lansiodd ein Gwasanaeth Cyfieithu wefan newydd **BydTermCymru**, sy'n cynnwys lawrlwythiadau o gofau cyfieithu arbenigol, ar drwydded agored ar lwyfan pan-Ewropeaidd Meta-Net, a chomisiynwyd rhyngwynebaw Cymraeg i apiau Apple rhyngwladol megis PlaneFinder, Steppy II ac Alto's Adventure.

Ac yng nghylch grantiau 2014-15 y Gronfa Technoleg a Chyfyngau Digidol Cymraeg, rhoddwyd cyllid i ddeg o brosiectau newydd, gan gynnwys Prifysgol De Cymru i drosi adnoddau technoleg iaith GATE i'r Gymraeg, ac Uned Technolegau Iaith Prifysgol Bangor i ddatblygu eu gwaith ym maes technolegau lleferydd. Ac yn unol â'n hymrwymiad i'w gwneud yn haws i grwpiau cymunedol a chyrrff y trydydd sector fanteisio ar adnoddau technegol, rhoddwyd arian grant i brosiect O Glust i Glust Menter Môn er mwyn hwyluso cyfarfodydd Cymraeg yn y gymuned.

Ar lefel ymarferol, er mwyn hwyluso ac annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, rydym wedi creu adran newydd ar wefan **Cymraeg – Byw Dysgu Mwynhau** i gasglu ynghyd ein holl fideos YouTube sy'n dangos sut i newid rhyngwynebaw meddalwedd poblogaidd i'r Gymraeg. Mae adran arall ar y wefan sy'n dethol apiau symudol Cymraeg fesul categori.

Rydym hefyd wedi comisiynu **adnoddau digidol ym maes addysg** (yn 2014-15 roedd tua 65 y cant ohonynt yn ddigidol neu'n cynnwys elfen ddigidol) ac yn parhau i weithio gyda'r BBC ac S4C er mwyn cynnig cynnwys digidol ar wefan dysgu digidol Hwb.

Pennod 2 – Gwell cynllunio strategol ar gyfer y Gymraeg

Fe wnaethom wario cyllid **Cronfa Buddsoddi Cyfalaf** gwerth dros £2.25 miliwn i ddatblygu 10 o **Ganolfannau a Gofodau Dysgu** Cymraeg, gyda'r nod o greu canolfannau deinamig yn ein trefi a'n cymunedau, ac er mwyn rhoi sylfaen i brosiectau cymunedol fod yn hunangynhaliol. Byddant yn hybu'r defnydd o, a throchi yn, y Gymraeg, ac yn rhoi cyfle i awdurdodau lleol, colegau a phrifysgolion weithio gyda phartneriaid yn y gymuned i alluogi pobl i ddysgu neu ymarfer eu Cymraeg.

Yn ogystal â Safonau'r Gymraeg (gweler uchod), mae *Bwrw Mlaen* yn gosod yr her o wella cynllunio strategol ar gyfer y Gymraeg ac o godi safle'r Gymraeg ar agendâu polisi o fewn y Llywodraeth a thu hwnt. Bydd y Safonau Polisi a'r Safonau Hybu yn chwarae rhan bwysig yn hyn o beth, ac mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015** yn cynnwys 'y Gymraeg sy'n

ffynnu' ymhlith y saith nod llesiant cenedlaethol fydd yn sail i flaengynllunio gan gyrff cyhoeddus ar gyfer y dyfodol. Mae swyddogion Uned y Gymraeg wedi bwydo i mewn i'r broses o lunio canllawiau i atgoffa sefydliadau sut mae'r dyletswyddau o dan Fesur y Gymraeg yn cyfrannu at eu dyletswyddau mewn perthynas â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.

Ym maes **iechyd**, ym mis Gorffennaf cynhaliwyd *Gwireddu'r Geiriau* – Cynhadledd a Gwobrau'r Gymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol. Nod y gynhadledd a'r seremoni wobrwyo flynyddol hon yw rhannu arfer da er mwyn cryfhau gwasanaethau Cymraeg ac mae hefyd yn gweithredu fel catalydd ar gyfer gwireddu amcanion *Mwy na geiriau*.

Gan fod problemau iechyd meddwl (megis dementia) yn gallu effeithio ar allu cleifion i ddefnyddio eu hail iaith (yn enwedig wrth i'r salwch waethygu), mae cael mesur safonol yn y Gymraeg yn hollbwysig i ofal cleifion Cymraeg eu hiaith. Yn ddiweddar, cyfieithwyd pecyn offer asesu gwybyddol y Gymdeithas Alzheimer gan Brifysgol Bangor gan ddilysu tri o'r mesurau asesu gwybyddol yn ieithyddol. Hwn yw'r pecyn cyntaf erioed i ddarparu cyfres o fesurau asesu gwybyddol yn Gymraeg.

Ers pasio Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 a chyflwyno Rheoliadau Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg ac Asesu'r Galw am Addysg Cyfrwng Cymraeg (Cymru) 2013 mae'n ofyniad statudol i awdurdodau lleol baratoi **Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg**. Cafodd y 22 Cynllun a gyflwynwyd eu hystyried yn fanwl gan Weinidogion Cymru. Cafodd tri Chynllun eu cymeradwyo a chafodd 19 arall eu cymeradwyo gyda diwygiadau. Cymeradwywyd hefyd Gynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg Diwygiedig pob awdurdod lleol – 5 fel y'u cyflwynwyd ac 17 gydag addasiadau.

Cyhoeddwyd cynllun gweithredu pum mlynedd ar y cyd â'r **Strategaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg** ym mis Ebrill 2010. Mae gwerthusiad tair blynedd o'r Strategaeth wrthi'n cael ei gwblhau. Cyhoeddwyd adroddiad interim ym mis Tachwedd 2014, a gobeithir cyhoeddi'r adroddiad terfynol yn ystod hydref 2015. Byddwn wedyn yn mynd ati i adolygu'r Strategaeth a'r targedau cyn pennu'r cyfeiriad ar gyfer y cyfnod nesaf o weithredu.

Derbyniodd **Deddf Cynllunio (Cymru) 2015** gydsyniad brenhinol ar 6 Gorffennaf. Mae'r Ddeddf yn cynnwys pwerau newydd sy'n ei wneud yn ofynnol i awdurdodau cynllunio roi ystyriaeth i'r Gymraeg fel rhan o'u cynlluniau datblygu ac wrth ystyried ceisiadau cynllunio.

Mae polisi cynllunio Llywodraeth Cymru yn datgan y dylid ystyried effeithiau ar ddefnydd y Gymraeg wrth baratoi cynlluniau datblygu lleol, a chafodd y goblygiadau hyn eu ffurfioli yn y Ddeddf newydd. Mae'n angenrheidiol bellach i awdurdodau cynllunio gynnwys asesiad o effeithiau eu cynlluniau a'u polisiau cynllunio ar y Gymraeg wrth ymgymryd ag Arfarniad o Gynaliadwyedd. Bydd hyn yn sicrhau bod pob cynllun datblygu lleol, yn ogystal â chynlluniau datblygu strategol a'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol

newydd, yn adlewyrchu polisi Llywodraeth Cymru o annog twf yn nefnydd y Gymraeg. Mae disgwyl i awdurdodau cynllunio gynnal a diweddarau sylfaen dystiolaeth ar faterion sy'n bwysig i'r cynllun datblygu, ac mae'r ddeddf newydd yn cadarnhau bod tystiolaeth o ddefnydd o'r Gymraeg yn un o'r materion pwysig hynny.

Mae'r Ddeddf yn darparu eglurder i awdurdodau cynllunio lleol bod effaith ar ddefnydd o'r Gymraeg yn gallu bod yn ystyriaeth berthnasol wrth wneud penderfyniadau rheoli datblygu – hynny yw, penderfyniadau ar geisiadau am ganiatâd cynllunio. Nid yw'r flaenoriaeth a roddir i'r Gymraeg wedi newid yn sgil y Ddeddf, ond fe enwir y Gymraeg yn benodol, er mwyn darparu sicrwydd a hyder i swyddogion cynllunio a chynghorwyr lleol.

Er mwyn **parhau i brif-ffrydio'r Gymraeg** ar draws pob adran, mae Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod y Gymraeg yn ystyriaeth ganolog wrth ddatblygu ac adolygu polisiâu, gan lansio fframwaith ar gyfer asesu effaith polisiâu ar y Gymraeg a hyfforddi staff ar ddefnyddio'r fframwaith. Yn ogystal â hynny, cafodd modiwl e-ddysgu ymwybyddiaeth iaith ei baratoi er mwyn gwella ymwybyddiaeth staff o hanes, demograffig, deddfwriaeth a pholisiâu mewn perthynas â'r Gymraeg.

Derbyniwyd **Hysbysiad Cydymffurfio** drafft gan Gomisiynydd y Gymraeg ar 22 Mehefin 2015 yn rhestrîr safonau y mae hi'n cynnig eu gosod ar Weinidogion Cymru, ynghyd â dyddiad y daw'r safonau hynny i rym, yn unol ag Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Darparwyd ymateb i'r ymgynghoriad byr a ddilynodd a gobeithiwn ddod i gytundeb terfynol ar gynnwys yr Hysbysiad Cydymffurfio terfynol ym mis Medi 2015.

Cynhaliwyd cyfres cynhwysfawr o sesiynau ymgysylltu gyda staff ar oblygiadau symud i system newydd o safonau ar gyfer y Gymraeg ers dechrau Ebrill 2015. Un elfen arwyddocaol o'r sesiynau yw trafod gallu'r sefydliad i weithio yn ddwyieithog, heb or-ddibyniaeth ar y Gwasanaeth Cyfieithu. Mae Strategaethau Sgiliau Dwyieithog adrannol y sefydliad yn cael eu hadolygu yn barhaus, sef dogfennau cynllunio gweithlu sydd yn ystyried yr angen am ddarparu gwasanaethau dwyieithog mewn perthynas â sgiliau iaith Gymraeg y sefydliad.

Ar lefel **awdurdodau lleol**, rydym wedi rhoi cyngor ac arweiniad i gynghorau i'w helpu i gymryd camau i hybu'r Gymraeg. Er enghraifft, mewn ymateb i'r dirywiad yn nifer siaradwyr Cymraeg ym Mhowys rhwng 2001 a 2011, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sefydlu Gweithgor i edrych ar sefyllfa'r iaith yn y Sir, ac i lunio argymhellion ar sut y gall y Cyngor weithredu i atal a gwrthdroi'r dirywiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg. Bwriad y Cyngor yw Asesu ei wasanaethau yn ôl cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg, a chyfleoedd i hyrwyddo a hybu'r Gymraeg.

Cafodd y Cyngor arweiniad gan Swyddogion o Lywodraeth Cymru ac o awdurdodau lleol eraill cyn sefydlu'r Gweithgor a chynnal y cyfarfod cyntaf ym

Mehefin eleni, a chafwyd cyflwyniad swyddogion Is-adran y Gymraeg a'r Adran Addysg yn y cyfarfod cyntaf hwnnw.

Byddwn yn parhau i gydweithio ag awdurdodau lleol i'w gwneud yn ymwybodol o'r camau rydym yn disgwyl iddynt eu cymryd mewn perthynas â'r Gymraeg wrth i'r broses o ad-drefnu Cynghorau Lleol fynd yn ei blaen

Pennod 3 – Defnyddio'r Gymraeg yn y gymuned

Er mwyn dechrau adeiladu ar argymhellion adolygiad Prifysgol Caerdydd o waith y Mentrau, y Cynlluniau Gweithredu Iaith a Chynllun Hybu'r Gymraeg Aman Tawe, cyhoeddwyd buddsoddiad ychwanegol gwerth £1.2 miliwn dros ddwy flynedd, ac fel rhan o'r gwariant ychwanegol hwn neilltuwyd £750,000 i ddatblygu **gwaith y Mentrau Iaith**, gan gynnwys cryfhau strwythurau cenedlaethol y Mentrau a darparu rhaglen hyfforddiant gynhwysfawr i staff partneriaid grant Llywodraeth Cymru, ynghyd ag adnoddau i farchnata'r Gymraeg yn gymunedol.

Dyrannwyd cyllid ychwanegol hefyd i Mentrau Iaith Cymru i'w galluogi i gefnogi'r rhwydwaith o Fentrau Iaith. Dwy hyn bu modd i Mentrau Iaith Cymru benodi dau swyddog newydd er mwyn cynorthwyo'r Llywodraeth i greu ymgyrchoedd i farchnata'r defnydd o'r Gymraeg yn gymunedol, a datblygu rhaglen hyfforddiant gynhwysfawr ar gyfer staff y mentrau iaith.

O ran **gweithgareddau Cymraeg yn y gymuned**, dyrannodd Llywodraeth Cymru gyfanswm o £3.61 miliwn i 34 o sefydliadau drwy gynllun grant Hyrwyddo'r Gymraeg. A dyrannwyd bron i £300,000 pellach drwy gronfa grant Bwrw Mlaen i hybu arloesi yn yr ardaloedd lle ceir canran uchel o siaradwyr Cymraeg, yn ogystal ag ardaloedd eraill sydd o bwys strategol – yn ystod 2014-15 cefnogwyd 16 o brosiectau amrywiol gyda'r cyllid hwn.

O safbwynt gweithredu ar sail argymhellion adroddiad yr **Eisteddfod Genedlaethol**, yng ngŵyl Maldwyn a'r Gororau a gynhaliwyd ym Meifod eleni, gwelwyd datblygu ymhellach ar nifer o elfennau newydd a brofodd yn boblogaidd iawn i fynychwyr yr Ŵyl, gan gynnwys ardaloedd 'pentref' penodol ar gyfer bwyd ac adloniant, gwerin, celf a drama. Chwifiai baneri mawr lliwgar i ddynodi'r gwahanol ardaloedd ar y maes, gyda delwedd arbennig Caffi Maes B ar ffurf tipi ar gyfer pobl ifanc yn profi'n leoliad poblogaidd ar gyfer ymlacio a gwrandao ar gerddoriaeth fyw. Nifer y mynychwyr eleni oedd 150,776.

Gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru, ymhlith datblygiadau eraill, gwelwyd sefydlu gwefan newydd gan yr Eisteddfod, a thrwy grant Bwrw Mlaen, cafodd criw o bobl ifanc ardal yr Eisteddfod ddysgu am berfformio mewn band, trefnu gigs a ffilmio fideos. Ar gyfer 2015/16, mae cydlynnydd rhan-amser yn cael ei gyflogi gan yr Eisteddfod i hybu'r sîn gerddoriaeth ar gyfer pobl ifanc.

Ein prif gynlluniau ym maes **teuluoedd** yw Twf a Tyfu gyda'r Gymraeg. Twf yw'r cynllun mwyaf, ac mae ar waith ledled gogledd a de-orllewin Cymru er mwyn annog rhieni neu ofalwyr sy'n siarad Cymraeg i drosglwyddo'r iaith i'w plant. Tyfu gyda'r Gymraeg yw ein cynllun cyfredol i gefnogi rhieni neu ofalwyr

i gyflwyno'r Gymraeg i'w plant a chynyddu eu hyder i ddefnyddio'r Gymraeg gyda nhw.

Rydym wedi parhau i ariannu ystod o sefydliadau i ddarparu amrywiaeth o weithgareddau ar gyfer **plant a phobl ifanc** yn y gymuned. Roedd hyn yn cynnwys dyrannu grantiau i sefydliadau megis y Mentrau Iaith, Urdd Gobaith Cymru, Eisteddfod Genedlaethol Cymru, a'r Clybiau Ffermwyr Ifanc. Dyrannwyd cytundebau hefyd i Cerdd Gymunedol Cymru, Llenyddiaeth Cymru, ac i Trywydd ar gyfer y Prosiect Cefnogi Arferion Iaith (cymerodd 24 ysgol ran yn y prosiect PCAI yn ystod 2014-15).

I gyd-fynd â'r agwedd gymunedol hon, bu Trywydd yn datblygu ac yn treialu hyfforddiant ar gyfer gweithwyr ieuenctid, ac yn datblygu pecyn offer a fydd yn arfogi swyddogion i ddylanwadu a chefnogi defnydd iaith pobl ifanc.

Yn yr Eisteddfod Genedlaethol eleni cyhoeddais ein bod yn rhoi £220,000 i ymestyn **Siarter Iaith Gymraeg** ar draws y Gogledd yn ystod 2015-16.

Cafodd y Siarter, a dreialwyd yng Ngwynedd, ei datblygu mewn ysgolion cynradd fel fframwaith i annog y plant i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol. O dan y Siarter, mae pob ysgol unigol yn asesu'r defnydd o'r Gymraeg ymhlith ei phlant, cyn datblygu cynllun gweithredu sy'n gweithio tuag at lefelau efydd, arian neu aur. Mae'r Siarter yn annog pawb - y disgyblion, y rhieni, y llywodraethwyr, a'r gymuned yn ehangach - i chwarae eu rhan.

Gan adeiladu ar lwyddiant y cynllun peilot yng Ngwynedd, sydd wedi gweld cynnydd yn y defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg ymhlith pobl ifanc, bydd y Siarter nawr yn cael ei hymestyn i gynnwys Conwy, Dinbych, y Fflint a Wrecsam yn ystod y flwyddyn nesaf. Cyngor Gwynedd fydd yn gyfrifol am wneud hyn, gyda'r nod o ddatblygu'r Siarter yn rhaglen genedlaethol yn y pen draw.

Ar 12 Mai eleni, ac yn dilyn proses grant gystadleuol, cyhoeddwyd y bu Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant yn llwyddiannus yn eu cais i fod yn **Endid Cenedlaethol Cymraeg i Oedolion**. Bydd yr Endid yn gyfrifol am arwain y maes yn strategol i'r dyfodol ar lefel genedlaethol, ac am wireddu argymhellion eraill y Grŵp Adolygu Cymraeg i Oedolion. Mae gwaith ar weithredu argymhellion eraill yr adolygiad o faes Cymraeg i Oedolion hefyd wedi cynnwys:

- datblygu trefniadau cyllido newydd ar gyfer y maes
- cychwyn ar y gwaith o ddatblygu cwricwlwm newydd a fydd yn sail i'r cyrsiau yn y dyfodol
- datblygu trefniadau asesu newydd i'w peilota o fis Medi 2015
- gweithredu ymgyrch farchnata genedlaethol trwy'r cyfryngau cymdeithasol.

Pennod 4 – Newid ymddygiad ieithyddol

Mae codi ymwybyddiaeth ac annog pobl i ddefnyddio'r Gymraeg ym mhob agwedd ar eu bywydau yn gwbl allweddol, ac rydym wedi datblygu cyfres o ymgyrchoedd marchnata a brandiau gyda'r nod o gyfrannu at newid ymddygiad ieithyddol.

Ym mis Awst 2014, lansiodd brand newydd **Y Llais** er mwyn cefnogi Llywodraeth Cymru a'n partneriaid i hyrwyddo gweithgareddau, digwyddiadau a gwasanaethau Cymraeg, ac atgyfnerthu'r neges bod yna gyfleoedd i ddefnyddio'r iaith ym mhob agwedd ar ein bywydau: trwy fyw, dysgu a mwynhau.

Lansiodd ymgyrch newid ymddygiad **Y Pethau Bychain** yn Eisteddfod Genedlaethol 2014, sy'n canolbwyntio ar gyflwyno'r Gymraeg fel cyfres o bethau hawdd eu cyflawni, a defnyddio awgrymiadau unigolion i ddangos i'w cyfoedion mai rhywbeth syml yw ymgorffori mwy o'r Gymraeg yn eu bywydau pob dydd.

Cynhaliwyd ymgyrchoedd yn targedu cynulleidfaoedd gwahanol, e.e. cystadleuaeth y Pethau Bychain i bobl ifanc 14-25 oed i gyd-fynd ag wythnos sgiliau (hydref 2014), ac ymgyrch C'mon Cymru i gyd-fynd â phencampwriaeth rygbi'r 6 Gwlad a dydd Gŵyl Dewi.

Lansiodd gwefan newydd **Cymraeg – Byw Dysgu Mwynhau** ym mis Mawrth 2015 (is-wefan cyntaf Llywodraeth Cymru i ddefnyddio'r parth newydd **.cymru**) sy'n borthol ar gyfer pob math o wybodaeth am y Gymraeg. Yn ogystal â manteisio ar y digwyddiadau **Cymraeg: brand busnes** i hyrwyddo'r defnydd o **.cymru** ymysg busnesau, roedd y parth newydd hefyd yn rhan o gynllun cyfryngau cymdeithasol cyfrifon Cymraeg ac @iaithfyw.

Rydym hefyd wedi bod yn cynnal gwaith ymchwil er mwyn gwella ein technegau, er enghraifft, i ystyried ar ba bwynt mae unigolyn yn cael ei ddylanwadu i newid ei ymddygiad o ran y Gymraeg, yn ogystal â'r agweddau cyffredin yr hoffem ddylanwadu arnynt. A chynhaliwyd cyfres o weithdai a chyfarfodydd gydag amrywiaeth o bartneriaid i ystyried sut y gellir newid ein hymddygiad ni fel llywodraeth, yn y man cyntaf, wrth gyflwyno gwybodaeth a rhesymau dros ddefnyddio'r Gymraeg i unigolyn.

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Lesley Griffiths AC / AM
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty
Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Communities, Equality and Local Government Committee
CELG(4)-22-15 Papur 2 / Paper 2
Ein cyf/Our ref SF/LG/2127/15

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Christine Chapman AC
Cadeirydd, y Pwyllgor Cymunedau,
Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

27 Gorffennaf 2015

Annwyl Christine

Diolch am eich llythyr dyddiedig 15 Mehefin, ynghylch effaith gwaith y Pwyllgor. Roeddech yn gofyn am y wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd ar nifer o argymhellion y Pwyllgor mewn perthynas â'm portffolio, ond roeddech hefyd yn cyfeirio at yr Ymchwiliad i Fasnachu Pobl. Y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus sydd â'r cyfrifoldeb dros hyn, ac rwy'n deall ei fod wedi ateb eich ymholiad mewn llythyr arall.

Yn ogystal â'r ymholiadau y cyfeiriwyd atynt yn eich llythyr, rwy'n cynnwys yr wybodaeth ddiweddaraf ar yr Ymchwiliad i Aflonyddu ar sail Anabledd yng Nghymru a gynhaliwyd yn 2011. Cyhoeddwyd ymateb Llywodraeth Cymru gan fy nghydweithiwr, y Gweinidog Cyllid ac Arweinydd y Tŷ ar y pryd. Derbyniwyd yr holl argymhellion yn yr adroddiad ac rydym wedi symud ymlaen cryn dipyn gyda'r gwaith o'u cyflawni.

Cyhoeddwyd *Mynd i'r Afael â Throseddau a Digwyddiadau Casineb: Fframwaith Gweithredu* ym mis Mai 2014, gyda chynllun cyflawni blynyddol i'w ategu. Cafodd ei ffurfio ar draws tri amcan allweddol sef atal, helpu'r dioddefwyr a gwella gwaith aml-asiantaeth, felly mae'n gysylltiedig â nifer o'r argymhellion a gafwyd yn adroddiad yr ymchwiliad. Datblygwyd y Fframwaith drwy'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen, a oedd yn cynnwys cynrychiolaeth gan y Grŵp Gweithredu ar Droseddau Casineb Anabledd. Mae hefyd yn cynnwys amcan penodol i hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth wrth gyflawni gwasanaethau.

Mae adolygiad gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol wedi dangos bod y gwaith yn cael ei ddatblygu ar draws Awdurdodau Lleol, gan helpu i sefydlu'r arferion presennol ar draws Cymru. Er enghraifft, mae 20 allan o'r 22 Awdurdod Lleol wedi gosod amcan mewn perthynas â mynd i'r afael â throseddau casineb, neu wedi nodi amcan penodol ar gyfer troseddau casineb ar sail anabledd. Mae'r wyth o Swyddogion Cydlyniant Cymunedol Rhanbarthol sy'n cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â throseddau casineb ac aflonyddu fel rhan o'u gwaith. Mae *Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2012-2016* hefyd yn cynnwys amcan penodol i fynd i'r afael â throseddau casineb a bwlio.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff

Tudalen 36

Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

English Enquiry Line 0300 0603300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0300 0604400
Correspondence: Lesley.Griffiths@wales.gsi.gov.uk
Printed on 100% recycled paper

Cyflwynwyd adroddiad yr Ymchwiliad i'r Ddarpariaeth o Dai Fforddiadwy ym mis Ebrill 2012. Yn ei ymateb, derbyniodd y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth ar y pryd 13 allan o'r 14 o argymhellion, gydag un argymhelliad yn cael ei dderbyn mewn egwyddor. Gyda chyhoeddi'r *Papur Gwyn ar Dai*, Deddf Tai (Cymru) 2014 a chyflwyno Bil Rhentu Cartrefi (Cymru) mae'n amlwg bod Llywodraeth Cymru wedi cymryd yr heriau sy'n codi o ddifri.

Ymrwymwyd o fewn ein Rhaglen Lywodraethu i sicrhau 10,000 o dai fforddiadwy ychwanegol o fewn tymor y Cynulliad hwn, ac rydym ar y trywydd cywir i wneud hynny gyda bron i 70% o'r cartrefi hynny bellach yn eu lle. Mae tai cydweithredol yn cael eu datblygu mewn nifer o safleoedd ar draws Cymru, a fydd yn arwain at dros 100 o dai fforddiadwy cydweithredol. Bydd Cymdeithas Tai Cadwyn yn lansio'r cynllun tai cydweithredol cyntaf dros yr haf. Rydym hefyd wedi dechrau ailddefnyddio 4,471 eiddo gwag yn erbyn ein targed o 5,000 ac fe fydd ein deddfwriaeth ddiweddar mewn perthynas â Hawl i Brynu yn diogelu'r stoc o dai cymdeithasol. Cyflwynwyd, ac ehangwyd, *Cymorth i Brynu - Cymru*. Hyd yma cwblhawyd dros 1,600 pryniant drwy'r cynllun gyda thri chwarter ohonynt yn brynwyr am y tro cyntaf.

O ran tir sector cyhoeddus, gwelwyd cynnydd gyda'r gronfa ddata gyda thua 21,500 cofnod yng Nghymru. Yn ystod tair blynedd gyntaf y weinyddiaeth hon, sicrhawyd 2,090 o dai fforddiadwy ychwanegol ar dir a ryddhawyd gan y sector cyhoeddus. Disgwylir i raglen Rhyddhau Tir ar gyfer Tai Fforddiadwy Llywodraeth Cymru ddarparu tua 400 o dai fforddiadwy o fewn y weinyddiaeth hon, a 100 arall yn y dyfodol.

Rwy'n gweithio gyda'r Gweinidog Cyfoeth Naturiol i sicrhau cysondeb rhwng y polisi tai a'r polisi cynllunio. Rwyf hefyd yn gweithio gyda'm cydweithwyr a rhanddeiliaid ar draws y sector preifat, y sector cyhoeddus a'r trydydd sector i sicrhau ystod o opsiynau ar gyfer pobl sy'n chwilio am dai fforddiadwy yng Nghymru. Mae'r adeiladwyr tai yn rhan hanfodol o hyn, ac rydym yn cynnal trafodaethau rheolaidd gyda nhw am yr opsiynau a'r cynigion.

Gan gyflawni telerau un argymhelliad yn llawn, mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn rhoi pwerau disgresiwn i Awdurdodau Lleol gyflwyno premiwm treth cyngor hyd at 100% o'r taliad safonol ar dai gwag tymor hir yn eu hardaloedd.

Derbyniodd y Gweinidog Tai, Adfywio a Threftadaeth ar y pryd 8 allan o'r 23 o argymhellion a osodwyd yn Ymchwiliad i Addasiadau Tai 2013. Derbyniwyd 11 argymhelliad arall mewn egwyddor. Fel y dywedwyd yn yr ymateb, rydym wedi cynnal adolygiad i'r gwasanaethau addasu, yn unol â'r ymrwymiad yn y *Papur Gwyn ar Dai*. Rydym wedi sefydlu Gweithgor i ddatblygu gwell system genedlaethol ar gyfer addasiadau. Mae'r Gweithgor yn cyfarfod y mis hwn i gadarnhau'r trefniadau gyda'r nod o gyflwyno'r system yn ystod gwanwyn 2016.

Nid wyf wedi symud ymlaen gyda'r argymhellion a wrthodwyd gan fy rhagflaenydd.

Cyflwynwyd adroddiad yr Ymchwiliad i Ddyfodol Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru ym mis Awst 2013. Derbyniodd y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi ar y pryd bump o'r argymhellion gan dderbyn tri arall mewn egwyddor. Roedd nifer o'r rhain yn ymwneud â'r angen am fwy o gymhwysedd deddfwriaethol, ac fe gododd Llywodraeth Cymru'r mater hwn gyda Chomisiwn Silk. Mae trafodaethau'n parhau ynghylch union natur safbwynt Llywodraeth y DU fel y gosodwyd yn y *Papur Gwyn Pwerau at Bwrpas*. Fel rhan o'r trafodaethau hynny, byddwn am sicrhau nad yw'r pwerau sydd gennym eisoes yn lleihau.

Mae'r trafodaethau hyn yn arbennig o bwysig yng ngoleuni safbwynt Llywodraeth y DU ar y Ddeddf Hawliau Dynol a'u bwriad i ymgynghori ar unrhyw newidiadau.

Gan droi at yr argymhellion eraill, llofnodwyd concordat rhwng Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol gan fy rhagflaenydd ym mis Mawrth 2014. Nid oes modd i'r Comisiwn dderbyn cyllid craidd gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, mae modd i ni gomisiynu prosiectau penodol ganddynt, am dâl. Rydym hefyd wedi bod mewn cysylltiad â Simon Hoffman o Brifysgol Abertawe a'r Athro Teresa Rees o Brifysgol Caerdydd fel yr awgrymwyd. Mae ystyriaethau economaidd-gymdeithasol yn cael eu datblygu drwy ddarpariaethau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Yn olaf, yr Ymchwiliad i Rwystrau rhag Adeiladu Cartrefi yng Nghymru. Fel rhan o'm Rhaglen Ymgysylltu ag Adeiladwyr Tai rwy'n bwriadu parhau i weithio gyda phartneriaid allweddol i ddeall rwystrau rhag datblygu. Rwy'n cydnabod bod rhai ohonynt yn fwy sylweddol, ac efallai y bydd yn bosibl eu datrys drwy ymyriadau polisi.

Mae fy nghydweithiwr, y Gweinidog Cyfoeth Naturiol yn arwain ar faterion yn ymwneud â pholisi cynllunio yng Nghymru. Fel y dywedais eisoes, rydym yn cydweithio i sicrhau cysondeb rhwng y polisi cynllunio a'r polisi tai. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i weld y system gynllunio'n hwyluso datblygiadau priodol sy'n cefnogi amcanion cenedlaethol, lleol a chymunedol. Ar hyn o bryd mae 16 o Gynlluniau Datblygu Lleol wedi'u mabwysiadu yng Nghymru allan o gyfanswm o 24, ac mae'r rhain yn cynnwys tir ar gyfer adeiladu cartrefi newydd.

Yn dilyn trafodaethau gyda Chomisiwn Dylunio Cymru, mae fy swyddogion wedi bod yn codi ymwybyddiaeth ynghylch dulliau amgen ac annrhaddodiadol o adeiladu cartrefi. Yn ogystal â chanllawiau dylunio penodol, ceir cyfleoedd i ddylanwadu ar safonau yn y sector preifat drwy weithredu'r Polisi Cynllunio Cenedlaethol a Rheoliadau Adeiladu statudol.

Yn ddiweddar adolygwyd Gofynion Ansawdd Datblygu Llywodraeth Cymru, sef y safon y mae'n rhaid i landlordiaid cymdeithasol ei defnyddio wrth adeiladu cartrefi drwy'r Grant Tai Cymdeithasol. Gwnaed nifer o argymhellion gan y Grŵp Adolygu, a oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o bob cwr o'r sector. Fodd bynnag, mae'r gofynion sylfaenol yr un fath ac rwyf wedi cytuno mewn egwyddor i'r Safon ddiwygiedig, yn ddibynnol ar y gofynion statudol ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus.

Rydym yn parhau i edrych am ffyrdd arloesol i ariannu adeiladu tai yng Nghymru. Er enghraifft, dylunio ail gam y Grant Cyllid Tai arloesol yr ydym yn disgwyl y bydd yn darparu tua 2,000 o dai fforddiadwy newydd ychwanegol. Bydd y Pwyllgor hefyd yn ymwybodol bod disgwyl i Dreth Dir y Dreth Stamp gael ei datganoli o fis Ebrill 2018 ymlaen. Mae'n debyg y bydd deddfwriaeth yn cael ei chyflwyno yn y Cynulliad nesaf, yn ddibynnol ar ewyllys y Llywodraeth honno.

Rydych hefyd yn gofyn am y wybodaeth ddiweddaraf am ddeddfwriaeth dan fy mhortffolio. Mae Deddf Cartrefi Symudol (Cymru) 2013 wedi'i gweithredu'n llawn ac mae'r holl is-ddeddfwriaeth angenrheidiol i gyflwyno'r system drwyddedu newydd ar gyfer safleoedd cartrefi symudol yn ei lle.

Mae gwaith yn mynd rhagddo ar hyn o bryd ar weithredu Rhan 1 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 a fydd yn cyflwyno cynllun cofrestru a thrwyddedu ar gyfer landlordiaid ac asiantwyr sy'n rheoli a gosod tai yn y sector rhentu preifat. Mae Offerynnau Statudol i gyflwyno elfennau o Ran 1 o'r Ddeddf yn eu lle, ac yn cwmpasu sefydlu un awdurdod trwyddedu unigol (Cyngor Caerdydd), gofynion hyfforddi a gwybodaeth, cyfnodau a ffioedd. Disgwylir i'r cynllun fod yn ei le yn ffurfiol ym mis Hydref 2015. Bydd gweddill y Ddeddf yn cael ei rhoi ar waith dros gyfnod hwy o amser.

Rwy'n fwy na bodlon rhoi rhagor o wybodaeth i chi am y materion hyn yn sesiwn y Pwyllgor ar 24 Medi.

Lesley Griffiths

Lesley Griffiths AC / AM

Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty

Ein cyf/Our Ref: SF/JH/2104/15

Christine Chapman AM
Chair, Communities, Equality and Local Government Committee
National Assembly for Wales
Cardiff
CF99 1NA

27th July 2015

Dear Christine,

Communities, Equality and Local Government Committee legacy work: request for update on progress against Committee recommendations.

Thank you for your letter of 15 June, requesting an update on progress against the Committee's recommendations regarding equality impact assessing the Welsh Government's budget.

Enclosed is a table at Annex A, providing an update on the recommendations contained in your report '*Equality considerations in the Welsh Government's budget*'.

Yours sincerely,

Lesley Griffiths AC/ AM
Y Gweinidog dros Cymunedau a
Threchu Tlodi
Minister for Communities & Tackling
Poverty

Jane Hutt AC/ AM
Y Gweinidog Cyllid a Busnes y
Llywodraeth
Minister for Finance & Government
Business

Response to the Communities, Equality and Local Government Committee's request for an update on progress against the Committee's recommendations

In November 2012 the Committee made seven recommendations in regards to the Equality Impact Assessment of the Budget. This table provides an update on action taken by the Welsh Government as a result.

Recommendation	Progress update
<p>1. Publish the EIA of the draft budget alongside the draft budget in order to underline the importance of the document as a tool of financial scrutiny.</p>	<p>Following the Committee's recommendation, the Draft Budget 2014-15 EIA was published on 8 October 2013 alongside the Draft Budget. Each year since, we have published an Impact Assessment of our spending plans alongside our Budget proposals. We have also looked to continuously improve our approach year on year, by widening our considerations to include socio-economic disadvantage, children's rights, Welsh language and sustainable development, in addition to the focus on equality. In line with this, we published the Strategic Integrated Impact Assessment (SIIA) of the Draft Budget 2015-16, which was focused on the strategic decisions taken in the context of preparations for the Draft Budget 2015-16.</p>
<p>2. Take a more systematic approach to assessing equality impacts, rather than providing a narrative about how equality impacts were assessed</p>	<p>The Welsh Government accepted that the Impact Assessments undertaken when considering the Draft Budget should be more systematic in their approach. There are various steps we have identified and taken as a focus for improving our Impact Assessment of our spending plans, particularly in terms of the inclusion of consideration of impacts on socio-economic disadvantage, children's rights, Welsh language and sustainable development, and in terms of the collection and use of evidence.</p> <p>Understanding the links between equality and the other areas of impact assessment allows us to add value to the way in which we make decisions. It enables us to consider the full range of potential impacts, and make a spending decision informed by that understanding..</p>

	<p>Potential impacts that have been identified have been supported by evidence and engagement with protected groups. Evidence used to support and shape the decisions taken for Draft Budgets has included the information and knowledge already held by the Welsh Government, together with previous EIAs and ongoing consideration of children's rights, sustainable development and Welsh language. The Budget Advisory Group for Equality (BAGE) has also made a valuable contribution to the evidence base.</p> <p>The period over which we have been developing our approach to Impact Assessments has been characterised by budget reductions. It has been incredibly difficult to accommodate these without impacts on those who depend on services. Where significant impacts on any of the protected groups were identified, departments were asked to provide further evidence and details of action to either mitigate negative impacts or enhance positive impacts.</p>
<p>3. Contain an assessment of the cumulative impact of multiple changes across departments, so assessments are not segregated.</p>	<p>The Impact Assessments of the Draft Budgets for 2014-15 and 2015-16 have included information that considered each protected characteristic and the potential impact that the collective spending decisions might have.</p> <p>To support the Draft Budget 2015-16, this was published in the Review of Evidence on Inequalities in Wales.</p> <p>We are aware that the evidence around particular protected characteristics is very limited, which makes it extremely difficult to assess accurately the potential impact of our spending on these protected groups. Our continual assessment of each of our policies and strategies and our ongoing engagement with these protected groups is helping to improve our evidence base. It will continue to do so over time, increasing the robustness of our impact assessment of our spending plans each</p>

	year.
<p>4. Include more of a focus on gender.</p>	<p>The Welsh Government has, over recent Draft Budgets, had an increased focus on considering equality and the effect on groups with protected characteristics has continued to be central to the budget process and we have sought to promote each of the protected characteristics, and as such we have sought to promote gender equality through our budgetary decisions.</p> <p>Over the term of this Government, and in response to the economic downturn, one of our key priorities has been the need to protect jobs and growth. As part of this, the Welsh Government has committed to widening the opportunities and accessibility of employment to women in Wales.</p> <p>The Welsh Government, in conjunction with European Social Fund ESF funding, has supported the Women Adding Value to the Economy (WAVE) project. The aim of this is to understand and address the ways in which gender pay inequalities are reproduced through occupational segregation in employment, through the ways in which women's work is contracted and through the operation of pay systems.</p> <p>It is also clear that women will be disproportionately hit by the UK Government's decisions on Welfare Reform, and may be disproportionately negatively affected by the tightening financial environment and reducing public services. We are seeking to mitigate these where possible.</p> <p>The Welsh Government currently provides funding to gender specific organisations in Wales, including £261,838 over 3 years for an all Wales Women's Network (WEN Wales). The network can bring issues facing women to the attention of the Welsh Government. To ensure this the Women's Equality Network (WEN) Wales is represented on the BAGE. Their expertise and contribution to the evidence base</p>

<p>5. Give an indication of how equality has been considered throughout the financial planning process, with the EIA acting as demonstration of this, rather than being a reactive document that accesses potential impacts after the decisions have already been made</p>	<p>feeds into our EIA considerations.</p> <p>EIAs are undertaken at the start of the decision-making process, ensuring the financial decisions made are fully informed by relevant equality considerations. As such, the financial decisions made and described within the Draft Budget EIA detail the potential impacts which have informed them.</p> <p>Policy decisions, including spending decisions, are assessed in the round, and the Welsh Government remains committed to mainstreaming, and embedding, the considerations of impacts on the people of Wales at the outset of policy development.</p> <p>Departments are instructed to have regard to cross-cutting themes, not only equality but also socio-economic disadvantage, children’s rights, Welsh language and sustainability development. In taking this approach, we have worked to avoid a checklist approach that prohibits an integrated approach to policy development. We are also committed to continually assessing each of our policies and strategies and our engagement with protected groups will help to improve the evidence base and therefore improve the EIA process.</p> <p>In the context of the budget, this means, in many cases, we have already taken steps early on in the budget setting process to mitigate negative impacts. However, reducing budgets will inevitably mean some negative impacts on different groups. Our EIAs help us to understand the impacts and mitigate the negative impacts where possible.</p>
<p>6. Include a copy of the EIA template used to identify equality impact, copies of (or links to) the actual EIAs (which were referenced</p>	<p>The Welsh Government provides a suggested template for the completion of an EIA, and this template is available on the Welsh Government internet page at: http://gov.wales/topics/people-and-communities/equality-diversity/?lang=en</p>

in the EIA document)	<p>Welsh Government Departments complete Equality Impact Assessments as part of their policy development or review of their policies and programmes and spending decisions. These are subsequently published on the Welsh Government internet, alongside the relevant policy/ decision.</p>
<p>7. Include a summary of changes that have been made as a result of the EIA process</p>	<p>Through our impact assessments, we are striving to ensure our investments are focused on tackling inequalities and poverty - to deliver a thriving economy and support diverse communities, where equality of opportunity is promoted and protection is provided for those who are most disadvantaged.</p> <p>Equality Impact Assessments have been taken on all of the spending decisions made by Ministers since the publication of the Draft Budget 2011-12. This has ensured that the decisions taken have been informed and influenced by equality considerations. As highlighted previously, against a backdrop of reducing budgets, we recognise that there will be some negative impacts. In this context, the focus does not rest solely on changes but on understanding the the full range of impacts in reaching a decision, and mitigating negative impacts where possible.</p> <p>Changes in budget proposals made between the Draft Budget and the Final Budget have been detailed in the Final Budget documentation.</p> <p>We have been consistently clear that our key investments continue to be health, schools and universal benefits, and also maintaining support for communities, and as such the focus of our spending plans on our main priorities of: health; growth and jobs; raising educational attainment; and supporting children, families and deprived communities.</p> <p>. Targeting funding in these areas has provided support for those who need it most and support Programme for Government priorities. With this in mind, we have used</p>

the strong evidence that improving educational outcomes and increasing skills can help individuals both in gaining employment and in increasing their earning levels, thereby helping to prevent poverty.

The allocations to the Health and Social Services budget have helped ensure we meet the future challenges facing our health service and secure the long term sustainability of the NHS in Wales. They reflect our commitment to the health and well-being of the people of Wales, and protecting, and providing additional funding has allowed for positive impacts for all the protected characteristic groups across Wales.

Lesley Griffiths AC / AM
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty

Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Communities, Equality and Local Government Committee
CELG(4)-22-15 Papur 4 / Paper 4

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: SF/LG/2438/15

Christine Chapman AC/AM
Cadeirydd, Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a
Llywodraeth Leol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

8 Medi 2015

Annwyl Christine

Ysgrifennaf atoch, cyn mynychu'r Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol ar 24 Medi, i rannu'r wybodaeth ddiweddaraf amgaeëdig â'r Pwyllgor, sef papur diweddaraf y Grŵp Ymgynghorol y Gyllideb ar gyfer Cydraddoldeb.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at y Gweinidog dros Gyllid a Busnes y Llywodraeth.

Lesley Griffiths AC / AM
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Minister for Communities and Tackling Poverty

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff

English Enquiry Line 0300 0603300
Llinell Ymholiadau Cymraeg 0300 0604400
Correspondence.Lesley.Griffiths@wales.gsi.gov.uk

Tudalen y pecyn 47
Wedi'i argraffu ar bapur wedi'i ailgylchu (100%)

Printed on 100% recycled paper

Grŵp Cyngorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb

Sefydlwyd Grŵp Cyngorol y Gyllideb ar Gydraddoldeb ym mis Rhagfyr 2012 yn dilyn ymrwymiad yn yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yng Nghyllideb Ddrafft 2013-14. Mae'r Grŵp yn rhoi cyngor, help a her i wella'r elfennau cydraddoldeb sy'n cael eu hystyried wrth lunio ein cyllideb. Mae'n creu fforwm i rannu a thrafod natur anghydraddoldebau yng Nghymru ac mae'n ffynhonnell werthfawr o arbenigedd yn ogystal â sianel ymgysylltu bwysig.

Aelodaeth

Yn 2012-13, roedd y Grŵp Cyngorol yn cael ei gadeirio gan y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth, a oedd yn gyfrifol am gydraddoldeb. Mae'r grŵp yn cwrdd bedair gwaith y flwyddyn.

Ers mis Gorffennaf 2013, mae'r grŵp wedi cael ei gadeirio ar y cyd gan y Gweinidog Cyllid a Busnes y Llywodraeth a'r Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi. Mae'r grwpiau canlynol yn cael eu cynrychioli:

- AGE Cymru
- Anableddau Cymru
- Canolfan y GIG dros Gydraddoldeb a Hawliau Dynol
- Stonewall
- Grŵp Monitro CCUHP
- Fforwm Hil Cymru
- TUC Cymru
- Rhwydwaith Cydraddoldeb Menywod Cymru
- Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru
- Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Mae Caroline Joll, a oedd yn arfer bod yn economegydd emeritws ym Mhrifysgol Caerdydd, yn rhoi cyngor arbenigol i'r grŵp ac mae'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (CCHD) hefyd yn sylwedydd annibynnol ar y grŵp.

Crynodeb o'i waith

Ym mis Ionawr 2015, aeth y Grŵp ati i adolygu ei Gylch Gorchwyl a'i gylch gwaith, llunio rhaglen waith er mwyn ystyried a thrafod agweddau ar raglenni a pholisïau Llywodraeth Cymru, a gofyn i gael presenoldeb ar fewnwyd Llywodraeth Cymru.

Hyd yn hyn, maen nhw wedi trafod y polisi tai a Gwerthusiad y Cyfnod Sylfaen. Yn ystod gweddill y flwyddyn, bydd y grŵp yn trafod cyrhaeddiad addysgol a nodweddion gwarchoddedig a Chymunedau yn Gyntaf.

Trylowyder

Mae tudalen gwefan wedi cael ei sefydlu ar dudalennau Cydraddoldeb ac Amrywiaeth Llywodraeth Cymru. Mae'r dudalen yn disgrifio Gwaith y grŵp ac yno, mae modd darllen agendau'r cyfarfodydd, papurau a chofnodion sy'n ymwneud â chyfarfodydd blaenorol. Gellir dod o hyd iddyn nhw drwy glicio ar y ddolen hon:

<http://gov.wales/topics/people-and-communities/equality-diversity/budget-advisory-group-for-equality/?lang=cy>

Lesley Griffiths AC
Y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi
Medi 2015

Eitem 6

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Ein cyf/Our ref SF/LA_/2126/15

Christine Chapman AC / AM
Chair, Communities, Equality and Local
Government Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

30 July 2015

Dear Christine,

Thank you for your letter of 15 June regarding the legacy work of the Communities, Equality and Local Government Committee. I apologise for the delay in responding.

You requested an update on progress in two of the Committee's inquiries within my portfolio - Community Safety in Wales and Progress with Local Government Collaboration, along with information on the implementation of Welsh legislation. You have asked the Minister for Communities and Tackling Poverty for an update in relation to the Inquiry into Human Trafficking. Matters relating to your inquiry into Human Trafficking also fall to my portfolio, and I have included an update on those recommendations.

The inquiry into Community Safety in Wales, was undertaken in 2011 and responded to by my colleague, the then Minister for Local Government. At that time we accepted five of the six recommendations, and rejected one. Since that time significant progress has been made.

As part of its Programme for Government, the Welsh Government committed to fund 500 Community Support Officers. These Officers have been in place since October 2013. In February the report of the Universities Police Science Institute (U PSI) into the role and effectiveness of the additional 500 Community Support Officers on the streets of Wales was published. The research suggests our additional officers are visible on our streets and that they are meeting the public's expectations by dealing with low-level crime and anti-social behaviour.

Domestic Abuse remains a priority for this Government, with continued engagement with the Police and Crime Commissioners, the Chief Constables, the Association of Chief Police Officers (ACPO) and others. ACPO is represented on my Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Advisory Group. We will be working closely with ACPO in developing our National Strategy, in line with the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015.

Regular meetings are held with the four Police and Crime Commissioners for the Welsh forces and the four Chief Constables. The four Chief Constables also attended Cabinet on 23 March. The Police Liaison Unit within the Welsh Government has been strengthened and now comprises five officers and staff, who have regular contact with Welsh Government officials on a range of policy matters.

The matter of police station closures is now the responsibility of the Police and Crime Commissioners.

The rejected recommendation related to services and posts jointly funded by the Welsh Government and the Home Office. As my predecessor stated, it is not for the Welsh Government to meet reductions in funding from other sources. The latest information on police budgets for 2015-16 was published on 17 June.

With regard to the inquiry into Progress with Local Government Collaboration, this made six recommendations, of which the Government accepted five and accepted one in principle. The response, issued by my colleague, the then Minister for Local Government and Government Business, was published alongside the Commission on Public Service Governance and Reform. The position on public services in Wales, and specifically on Local Government in Wales, has moved significantly since that time.

One of the 20 high level actions outlined in the document *Devolution, Democracy and Delivery: Improving Public Services for People in Wales* reiterated the need to ensure collaborations and partnerships are well aligned to ensure clarity, reduce complexity and avoid duplication. In the context of Local Government reform it is particularly relevant that we ensure, wherever possible, that existing and future collaborations align with the boundaries of the new merged Local Authorities.

On 17 June the Welsh Government's preference for the future configuration of Local Authorities in Wales was announced. Co-terminosity between Local Authorities and other public services such as Health has been a key consideration in thinking about the future map of Local Government in Wales. Work is already underway to identify the most strategically important regional collaborations, and shows they are broadly well aligned with proposals and consistent with the Welsh Government's Regional Collaborative Footprint.

The *Power to Local People* White Paper set out the future relationship between Welsh Government and Local Government, as well as considering scrutiny of regional collaborative working. Overview and scrutiny committees have also been given powers to review and scrutinise Public Services Boards through the Well-being for Future Generations (Wales) Act 2015. Resourcing issues will be considered within the Regulatory Impact Assessment for the draft Bill on mergers and reform to be published in the autumn.

In the meantime I and my officials will continue with our programme of engagement with Local Government. I have established the Public Service Leadership Panel, which most recently met on 16 July, and includes representation from across the public sector. I spoke at the Welsh Local Government Association Conference in June and a programme of official level meetings will be taking place over the summer.

With regard to the Inquiry into Human Trafficking, your letter to my colleague, the then Minister for Local Government and Government Business, contained a number of recommendations which we have considered very carefully. Raising awareness and building the evidence base are an integral part of the Anti-Slavery Delivery Plan for 2015-16 and the Anti-Slavery Coordinator continues to work with colleagues across the public sector. One example of this is the Wales Anti-Slavery Conference hosted on 14 July. There has also been a focus on strengthening relationships with Law Enforcement Agencies, and the Committee will be aware of the number of high profile investigations and prosecutions which have taken place across Wales and the UK.

In the context of the UK Government's Modern Slavery Act 2015, we have seen Local Authority engagement strengthened. Dr Gwynne Jones, Chief Executive of Anglesey County Council, represents Local Authorities on the Anti-Slavery Leadership Group and there is good representation from the sector across our regional fora. I published the second Anti-Slavery Coordinators Annual Report in November 2014 and we held a national conference in January 2015. We are currently redeveloping the Live Fear Free website, which will go live later this year. The website will contain a section dedicated to the anti-slavery agenda, further raising the profile.

You have also asked for an update on implementation of the provisions contained in Welsh legislation falling to my portfolio. Both the Local Government (Bylaws) (Wales) Act 2012 and the Local Government (Democracy) (Wales) Act 2013 have been implemented. Implementation arrangements for the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015 are in hand, with the appointment of the first National Advisor, Rhian Bowen-Davies, announced on 15 July. Ms Bowen-Davies will take up the role from 28 September and I look forward to working with her.

I would be happy to provide you with more information on these matters at the Committee session scheduled for 24 September.

Best wishes,

Leighton Andrews

Leighton Andrews AC / AM

Y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus
Minister for Public Services

Eitem 10

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon